

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ, ΑΝΤΙΣΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΑΝΤΙΔΟΤΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

● **Του Κλείτου Ιωαννίδη**
*Διδάκτορας Φιλοσοφίας,
Θρησκευολόγος*

Οταν λέμε ηθική, εννοούμε το πρακτέον, εννοούμε το δέον και η εποχή μας, τα χρόνια που περνάμε, μαστίζονται από μεγάλη ηθική κρίση, δηλαδή οι άνθρωποι δεν ξέρουν ποιο είναι το δέον και δεν ξέρουν πώς να ενεργήσουν και να πράξουν.

Ζούμε, όπως έλεγε ο Αϊνστάιν, στην εποχή των τελείων μέσων, αλλά και των συγκεχυμένων σκοπών. Επειδή η μόρφωσή μου είναι φιλοσοφική και η φιλοσοφία ασχολείται με την εύρεση της αληθείας, θα επικεντρωθώ στην αιτία, γιατί χωρίς την εύρεση της αιτίας δεν μπορεί να ευρεθεί η αλήθεια.

Ζούμε σε μια εποχή, που είναι η κορύφωση εκείνου που ξεκίνησε την περίοδο της Αναγέννησης. Το καπιταλιστικό σύστημα έχει φτάσει στα όρια του και ίσως ζούμε στη μετακαπιταλιστική εποχή. Δηλαδή, όταν λέμε καπιταλισμός, εννοούμε κέρδος, εννοούμε ιδιοκτησία, εννοούμε ιδιοτέλεια. Όλα τα άλλα είναι ψευδοαισθητισμός, διαφήμιση και επιφάνεια, τ' ακούμε από τις τράπεζες, χρηματιστηριακούς οργανισμούς, εταιρείες και ούτω καθεξής.

Η ουσία είναι ότι πίσω από αυτό το σύστημα, που είναι καθαρά υλιστικό, υπάρχει ιδιοτέλεια, ιδιοκτησία και το κέρδος. Όμως το κέρδος και η ιδιοτέλεια προς τα πού κατευθύνονται; Προς τον συνάνθρωπό μας, τον αδελφό μας, προς τον γιο μας, προς την θυγατέρα μας, προς ό,τι πιο πολύτιμο έχουμε. Κερδίζω εις βάρος του αδελφού μου. Κερδίζω εις βάρος της κοινωνίας. Κερδίζω εις βάρος αξιών και αρχών. Και επειδή μιλήσαμε για το πρακτέον και το δέον, οι αξίες και οι αρχές στην καπιταλιστική κοινωνία δεν υφίστανται.

Λέει ο Σαρκοζί θα ηθικοποιήσουμε τον καπι-

ταλισμό. Μα μπορεί το ανήθικο να γίνει ηθικό; Αφού από την φύση του είναι ένα ανέντιμο και ανήθικο σύστημα. Εγώ, δεν υπήρξα ούτε ήμουν ποτέ κουμουνιστής, λέγοντας αυτά τα πράγματα. Κάνω απλώς διάγνωση του φαινομένου της ηθικής κρίσης, η οποία μαστίζει τα χρόνια μας και τις μέρες μας και της οποίας κρίσης τις συνέπειες βλέπουμε να απειλούν την ανθρωπότητα, απειλώντας πρωτίστως την νεότητα. Παίρνω ένα σύγχρονο πρόβλημα με πλανητικές εκτάσεις και προεκτάσεις, δίκην παραδείγματος.

Έχω αντιμετωπίσει αρκετές περιπτώσεις ανθρώπων που έπασχαν και πάσχουν από ουσιοεξάρτηση με ένα και μόνο μέσο: την επιστροφή στο ιερό. Μετά την Αναγέννηση, όπως ανέφερα προηγουμένως, άρχισε η αποξένωση του κόσμου. Σιγά σιγά η ανθρωπότητα, εξαιτίας της ανάπτυξης της γνώσης και της επιστήμης, έφυγε από τις μεσαιωνικές δομές της κοινωνίας οι οποίες ήταν, καθαρά θρησκευτικές, με συνέπειες πολύ σημαντικές πάνω στην όλη υπόσταση του ανθρώπινου γένους. Με αποκορύφωμα, όπως έλεγε ο Μαξ Βέμπερ, τον καθαγιασμό της εργασίας από τον προτεσταντισμό και τη γέννηση του καπιταλισμού. Καθαγιάζοντας την εργασία, οι προτεστάντες γέννησαν τον καπιταλισμό, ο οποίος σταδιακά οδήγησε στη σημερινή κατάσταση των Golden Boys, οι οποίοι έφεραν την οικονομική κρίση στην ανθρωπότητα και οι νέοι καλούνται, ως μια πλευρά του κοινωνικού ιστού, να πληρώσουν τις συνέπειες της κατάστασης αυτής, την οποία αντιμετωπίζει το ανθρώπινο γένος, και καλούνται να οπλίσουν τους εαυτούς τους με τέτοια αντισώματα, ώστε να μην χρειάζεται καμιά υπηρεσία απεξάρτησης και να μην χρειάζεται όλος αυτός ο αγώνας και η κινητοποίηση εκ μέρους

της κοινωνίας, των φορέων και των υπουργείων υγείας και άλλων, ώστε να μειωθεί το κακό.

Εάν καταφέρουμε να πείσουμε τους νέους να οπλιστούν με αυτά τα όπλα, τα οποία είναι άτρωτα και τα οποία διέθεταν οι προηγούμενες γενεές, τότε το πρόβλημα θα απαλειφθεί και θα είναι ιστορία του παρελθόντος. Αυτά που λέγω δεν είναι λόγια μαγικά για να φύγουμε από το πρόβλημα με τρόπο αυτόματο. Εξαιτίας ανθρωπίνων λαθών, του ιερατείου πρωτίστως, ταυτίσαμε το Θεό με μια τάξη ανθρώπων, που είναι οι αξιωματούχοι της Εκκλησίας, σε ανατολή και δύση, στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, στον Προτεσταντισμό και στη δική μας Ορθόδοξη Εκκλησία.

Δεν είναι έτσι όμως τα πράγματα. Άλλο Χριστός και Εκκλησία και άλλο ιερατικοί φορείς. Μεταξύ του ιερατείου βρίσκεις αγίους ανθρώπους, οσίου και μάρτυρες, μια όμως πληθώρα ανθρώπων δεν μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα προς μίμηση, το αντίθετο. Και βλέπουμε τι συμβαίνει στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία με τα σεξουαλικά παρέκτροπα. Συνεπώς, όταν λέμε ιερό, θα πρέπει να το αναλύσουμε και πώς θα βοηθήσουμε τους ανθρώπους να οπλιστούν με την ιερότητα. Έξω από το ιερό, κατά την γνώμη μου, υπάρχει το κενό, υπάρχει το αδιέξοδο, υπάρχει ο θάνατος και οι σημερινοί άνθρωποι, όσοι δεν οπλίστηκαν με δυνάμεις κριτικές, με δυνάμεις αντίστασης, που να έχουν μέσα τους τη δύναμη να αναλύσουν σωστά, να ερμηνεύσουν σωστά και να σηματοδοτήσουν σωστά το θείο, τότε αυτοί οι άνθρωποι βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο. Εάν πάτε το βράδυ σε νυκτερινά κέντρα στα οποία συχνάζουν οι νέοι (πήγα πολλές φορές και πάω, για σκοπούς εμπειρίας και προχθές ήμουν σε χώρους όπου συχνάζουν άνθρωποι με πολλά προβλήματα: σεξουαλικά, επαγγελματικά, οικογενειακά και είναι χρήστες), βλέπεις ότι οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται προ του κενού ή είναι ήδη στο κενό, είναι άδειοι, είναι κούφιοι, ακούν εκείνη τη βάρβαρη μουσική, η οποία τους προσφέρεται ως πανάκεια στα προβλήματά τους και επιτυγχάνεται το αντίθετο. Αντί της ύψωσης των ανθρώπων σε ανώτερα επίπεδα, επιτυγχάνεται το αντίθετο. Επιτυγχάνεται η καταβαράθρωση και η καταρράκωση του νευρικού τους συστήματος, αλλά και της όλης προσωπικότητάς των. Εάν μείνεις 2-3 ώρες, η καταστροφική δύναμη του ήχου, που έπρεπε η χρήση να είναι δημιουργική και ανοδική, θα σε οδηγήσει, σιγά σιγά στην παθητικότητα και στη νάρκωση, πριν πάρεις ναρκωτικά, μόνο και μόνο με την χρήση εκείνου του μουσικού ΜΠΑΜΠ ΜΠΑΜΠ ΜΠΑΜΠ, το οποίο σου χτυπά

στο κεφάλι και σε ναρκώνει και μετά αρχίζουν τα υπόλοιπα.

Ένας όμως άνθρωπος, ο οποίος από το σπίτι του, από το σχολείο του, από το πανεπιστήμιό του οπλίστηκε πνευματικά, διότι το πρόβλημα των νέων και της ανθρωπότητας είναι πνευματικό (το θέμα της ψυχικής υγείας είναι πνευματικό, δεν είναι καθόλου εμπορευματικό, καθόλου τραπεζικό, καθόλου οικονομικό), διότι, όπως σκέπτεται ο άνθρωπος, ο οποίος διαφέρει από τα ζώα, διότι μετέχει στις ιδέες και διαθέτει σκέψη και μνήμη, γι' αυτό και δημιουργεί πολιτισμό, όπως λοιπόν σκέπτεται ο άνθρωπος, έτσι και είναι, αλλά για να μπορέσει να σκέπτεται σωστά, να έχει κριτήρια, να έχει διάκριση, που είναι η ύψιστη πνευματική κατάκτηση, χρειάζεται να οπλιστεί από τα παιδικά του χρόνια με αυτές τις δυνατότητες.

Και βλέπουμε εξαιτίας του φτηνού επαγγελματισμού δασκάλων και καθηγητών και πανεπιστημιακών, μια καθίζηση του πνευματικού επιπέδου, σε βαθμό που είναι απαράδεκτος. Μπαίνεις μέσα σε σχολεία ή έρχονται παιδιά από τη μέση εκπαίδευση, ανελλήνιστα, χωρίς στοιχειώδεις γνώσεις. Ρώτησα φοιτητές άριστους να μου πουν ένα κύπριο ποιητή και απάντησαν μετά από ένα τέταρτο της ώρας αναζήτησης: «Ήταν ο Θαλής Μιχαηλίδης, όχι ο Βασίλης». Καταλαβαίνετε ποιο είναι το πνευματικό επίπεδο των ανθρώπων που έρχονται από σχολεία μέσης παιδείας και δεν ξέρουν να αρθρώσουν σωστά ελληνικά, δεν ξέρουν να σκεφτούν και δεν έμαθαν να ερευνούν ούτε τον εαυτό τους, ούτε τα αντικείμενα τα οποία έχουν να ερευνήσουν. Θα μου πείτε γενικεύετε, υπάρχουν και εξαιρέσεις, αλλά ο κανόνας είναι αυτός που σας λέω.

Είμαι επισκέπτης, προσκεκλημένος καθηγητής τα τελευταία χρόνια και στα τέσσερα πανεπιστήμιά μας και βλέπω φρικτά επίπεδα και λυπούμαι και θλίβομαι βαθύτατα για το επίπεδο των φοιτητών μας. Το να μάθεις μερικά πράγματα και να εξειδικευτείς σε ένα τομέα, αυτό δεν σημαίνει τίποτα πέρα από μια επαγγελματική εξασφάλιση. Θα γίνεις ένα μικρό κομμάτι, ένα μόριο του συστήματος, το οποίο σιγά σιγά θα σε αφομοιώσει και δεν θα είσαι τίποτα παρά μια βίδα, ένα εξάρτημα σε μια μεγάλη μηχανή, η οποία δουλεύει για να κερδίζουν κάποιοι στη Νέα Υόρκη, στο Λονδίνο, στις μεγάλες πόλεις του κόσμου και να εισέρχονται χρήματα και περιουσίες στα ταμεία των ολίγων (Machine Infernale του Jean Cocteau).

Όλοι αυτοί οι κύριοι αδιαφορούν για την ηθική κατάσταση, για την πνευματική και ψυχική

υγεία των ανθρώπων και το αντίθετο. Τα Μ.Μ.Ε. οφείλουν να γίνουν κάστρα δημοκρατίας με την έννοια να φέρνουν στο φως το λόγο και τον αντίλογο, τη θέση και την αντίθεση και να φωτίζουν πράγματα και γεγονότα και όχι να στέλνουν μηνύματα στο υποσυνείδητο των ανθρώπων, προκειμένου να γίνουν ακόμα πιο ισχυρές καταναλωτικές μηχανές.

Διακυβεύεται η ανθρώπινη ελευθερία. Έγιναν αγώνες διαμέσου των αιώνων στο έθνος μας, αλλά και αλλαχού για την ελευθερία και τις ανθρώπινες αξίες. Όλα αυτά σήμερα καταρρακώνονται μέσα σε μια ακατάσχετη φλυαρία, η οποία χρησιμοποιείται από πολιτικούς και από θεσμούς, δυστυχώς, οι οποίοι δεν εκπροσωπούν το λόγο ύπαρξής τους και λέγονται Ηνωμένα Έθνη, ΝΑΤΟ και άλλα σύμφωνα σε Ανατολή, Δύση, Βορρά και Νότο.

Όλοι αυτοί οι κύριοι μας λένε ψέματα, δεν πάνε στην ουσία και δεν μιλούν εξ ονόματος της αληθείας. Η αλήθεια βρίσκεται στις ιδέες, οι οποίες είναι οι κυβερνήτρες του κόσμου. Δείτε τον 20ο αιώνα: Κυβέρνησαν δύο ιδέες: η ελευθερία στη Δύση και η δικαιοσύνη στην Ανατολή. Το τι της έκαναν οι άνθρωποι είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο, το οποίο θα πρέπει να απασχολεί όλους μας και επειδή όλοι μας αγαπάμε και την ελευθερία και τη δικαιοσύνη, και, όπως είπα προηγουμένως, ο μη μετέχων στις ιδέες, όπως έλεγε ο Πλάτων, είναι ακόμα στην κατάσταση του ζώου. Για να εξέλθεις από την κατάσταση εκείνη, θα πρέπει να μετάρχεις στις ιδέες, συνεπώς και οι νέοι μας θα πρέπει να μάθουν να βρίσκουν τις ιδέες, οι οποίες είναι αιώνιες, είναι άτρωτες, είναι άφθαρτες, είναι εκείνες που οδηγούν στην αλήθεια και στη βίωση της αληθείας.

Εάν δεν οπλιστεί η οικογένεια με σοβαρές και άφθαρτες ιδέες, αν δεν οπλιστεί το σχολείο και η κοινωνία γενικότερα και δεν κινηθούν βάσει αρχών, αξιών και ιδεών, τότε όλοι μας κινδυνεύουμε.

Βλέπουμε ότι εκεί που βιάζονται οι αξίες και οι αρχές, βιάζεται το ανθρώπινο πρόσωπο. Οι άνθρωποι υποδουλώνονται και εμείς οι κύριοι ξέρουμε τι σημαίνει δουλεία, σκλαβιά της μισής μας πατρίδας και διαμέσου των αιώνων, 800 ολόκληρα χρόνια μετά τους Βυζαντινούς, ήμαστε σε αυτή την κατάσταση της αναζήτησης της ελευθερίας. Η λέξη η οποία καθορίζει τον ελληνισμό στα αρχαία χρόνια και στα χριστιανικά είναι: αγών. Ολυμπικοί αγώνες, αγώνες για την αυτο-

γνωσία, αγών για την αλήθεια και αγών για την ολοκλήρωση του ανθρώπου, αγών για την κατά Θεόν ολοκλήρωσή του. Υπάρχει αυτή η λέξη σαν έννοια στο νου των σημερινών νέων; Σας λέω όχι. Υπάρχει ο αγώνας για την επαγγελματική τους τακτοποίηση. Αγωνίζονται για να πάρουν πτυχία, να πάρουν μάστερ, να πάρουν ντοκτορά σε ένα μικρό τομέα του επιστητού: νόμιμο, δίκαιο. Αλλά ο άνθρωπος είναι πολύ περισσότερο από μια εξειδίκευση. Είναι σύνθετο ον. Και αυτό το σύνθετο ον θα πρέπει να το βοηθήσουμε να αναπτυχθεί υγιώς και σωστά.

Είμαι από εκείνους που πιστεύουν ότι πάνω στις ταυτότητες των ανθρώπων θα έπρεπε να γράφει ικανός για πατέρα, ικανή για μητέρα. Ικανός για καθηγητής, ικανός για δάσκαλος, ικανός για πολίτης. Αυτά έπρεπε να γράφουν οι ταυτότητες των ανθρώπων και όχι μόνο την καταγωγή, την ημερομηνία γέννησης και άλλα εξωτερικά στοιχεία. Αυτά είναι ασήμαντα και άνευ σημασίας. Υπάρχουν τώρα στην εποχή του διαδικτύου και των υπολογιστών όλα τα μέσα.

Και έρχομαι στο μεγάλο κεφάλαιο της οικογένειας που για μένα είναι το εκκολαπτήριο του προβλήματος, που συζητάμε σήμερα. Θα μου πείτε ποιες επιτροπές θα αποφασίσουν, ποιος είναι ικανός για πατέρα και ποια είναι ικανή για μητέρα; Πάνε π.χ. παιδιά στο στρατό με χιλιάδες ευρώ, προκειμένου να τρώνε σουβλάκια, τα παιδιά διαφόρων μητέρων, για καλοπέραση. Μα ο στρατός είναι τόπος καλοπέρασης; Είναι τόπος ψυχαγωγίας; Είναι τόπος διασκέδασης; Όταν ακούω αυτά τα συνθήματα από διάφορες μητέρες, λέγω, ιδού ποιες είναι υπεύθυνες για την κατάντια των παιδιών τους, διότι δεν υπάρχει αρμονία, άνευ αυστηρότητας. Αντίθετα βλέπουμε αυτή την γλυκανάλατη συμπεριφορά εκ μέρους των οικείων έναντι των παιδιών τους. Τα μωρά μας, τα έτσι μας, τα αλλιώς μας.

Σας λέω, ότι θα έπρεπε να υπάρχουν πριν από όλα τα σχολεία και τα πανεπιστήμια, σχολές γονέων. Να ετοιμάσουμε τέτοιους γονείς, οι οποίοι θα ανατρέφουν παιδιά ισχυρά και δυνατά, που ούτε ναρκωτικά, ούτε καπιταλιστικές μεθόδους, ούτε οποιαδήποτε παγίδα του συγχρόνου κόσμου, να μπορεί να τους αγγίξει. Εμάς γιατί δεν μας αγγίζει και έχουμε ικανότητα απορριπτική, ώστε κανένας από αυτούς να μην μπορεί να μας ξεγελάσει. Και τα παιδιά να μορφώνονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τίποτα και κανένας να μην μπορέσει να τους ξεγελάσει και να τους πλανήσει.

Όμως, εάν θέλουμε να πάρουμε μέτρα κατά των κινδύνων που απειλούν τα παιδιά μας και τους νέους, θα πρέπει πρώτα να διορθώσουμε τους εαυτούς μας, δηλαδή το εκκολαπτήριο.

Αυτό το εκκολαπτήριο που λέγεται οικογένεια και κατά 2ο λόγο σχολείο, και κατά 3ο λόγο κοινωνία, θέλει διορθωτικά μέτρα, ώστε να γεννά τέτοιους ανθρώπους και να αναθρέφει τέτοια παιδιά που να έχουν ιδανικά και όνειρα. Σήμερα, ποιο είναι το ιδανικό και το όνειρο, το όραμα ενός νέου ανθρώπου; Πέρα από την επαγγελματική αποκατάστασή του, δηλαδή, το οικονομικό, δεν βλέπουμε παιδιά που να ονειρεύονται. Ονειρεύομαι σημαίνει έχω μια ουτοπία μέσα μου για τον εαυτό μου και τον κόσμο, έχω μια ιδεώδη αντίληψη για τους ανθρώπους, την κοινωνία, για το ανθρώπινο γένος. Υψηλές αξίες, αρχές, που να ισχύουν εις πάντα τόπον και εις πάντα χρόνον, δηλαδή αιώνιες.

Εάν λείπει το όραμα τότε οι λαοί θα χαθούν. Λαοί χωρίς όραμα χάνονται. Υπήρξαν και Φοίνικες και Ασσύριοι και χίλιοι δυο άλλοι λαοί που έχασαν το όραμα ή δεν είχαν ποτέ, σε σύγκριση με τους Έλληνες και τους Εβραίους, που απωλέστηκαν. Συνεπώς, τα παιδιά μας οφείλουν να οπλιστούν με ένα όραμα βίου, μια σχεδία βίου, και αυτή η σχεδία βίου και το όραμα θα βρεθούν μόνο στο διάλογο με τους μεγάλους της ιστορίας. Όποιος δεν διαλέγεται με τους μεγάλους, τους κλασικούς, εκείνους που άντεξαν στο χρόνο, τα μεγάλα πνεύματα, και λέγονται: Όμηρος, Αριστοτέλης, Πλάτων, Σωκράτης, Αισχύλος, Αϊνστάϊν, Ντσοτογιέφσκι, Μπαχ, Μπετόβεν, Γκαίτε, Σαίξπηρ, Έλιοτ, Καβάφης,

Σεφέρης, Ελύτης. Αυτοί είναι οι μεγάλοι που αντέχουν στο χρόνο. Χωρίς τον διάλογο με τους μεγάλους κανένας δεν μπορεί να προχωρήσει στην εξελικτική κλίμακα. Τα νέα παιδιά δεν ξέρουν σχεδόν τίποτα από αυτά τα μεγάλα πνεύματα. Πώς τότε θα αντιμετωπίσουν τους κινδύνους και τις απειλές εφόσον ο εγκέφαλός τους είναι άδειος;

Είναι κούφιοι άνθρωποι, όπως θα έλεγε ο Έλιοτ. Θα μου πείτε ποιος θα έπρεπε να τους βάλει στο νου αυτές τις σκέψεις και αυτή τη γνώση για να γνωρίσουν την άγνοιά τους; Το μεγαλύτερο πρόβλημα του ανθρώπου είναι η άγνοια της άγνοιάς του, αλλά και η άγνοια της πονηρίας του. Η μεν άγνοια θεραπεύεται με την παιδεία και την μόρφωση, ενώ η άγνοια της πονηρίας θεραπεύεται με τη φυλακή, δηλαδή με την εφαρμογή των νόμων και αυτό είναι που συμβαίνει σήμερα, γιατί η πονηρία οδηγεί στην παραβατικότητα, και η παραβατικότητα στην εφαρμογή του νόμου. Γέμισαν τα δεσμωτήρια και οι φυλακές και τα θεραπευτήρια. Συνεπώς, όταν λέω ότι το πρόβλημα της ανθρωπότητας είναι πνευματικό, τούτο ξεκινάει από τη γνώση και τη χρήση των ανθρωπίνων δυνατοτήτων, δηλαδή του ανθρώπινου νου. Ο άνθρωπος νους παραμένει ακαλλιέργητος, αμόρφωτος και αδιαμόρφωτος. Ύστερα έρχεται, μετά τη γνώση και την επίγνωση, η ηθική τελείωση του ανθρώπου, το πρακτέον και το δέον της Ηθικής.

Έρχονται τα αντισώματα και οι αντιστάσεις και τα θεραπευτικά αντίδοτα, προκειμένου να αντιμετωπίσουμε τον όλεθρο που το σύστημα εκόμισε στη δική μας γενεά. Γι' αυτό, όλοι οι φορείς, παιδεία, οικογένεια, εκκλησία, άνθρωποι του πνεύματος, γνώστες, γιατροί, ψυχίατροι, το στρατεύμα, όλοι θα πρέπει να συνέρχονται προκειμένου να αντιμετωπιστεί συλλογικά και με τα πολιτικά πρόσωπα, την κυβέρνηση, τη βουλή, τη δικαστική εξουσία, όλοι από κοινού, έχουν το λόγο τους και το ρόλο τους, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το τεράστιο κοινωνικό και ψυχικό πρόβλημα που λέγεται απειλή κατά του ανθρώπου και δη απειλή κατά των νέων ανθρώπων.

Είμαι από εκείνους που πιστεύουν ότι μετά τους δεινόσαυρους, στα μήκη και πλάτη του πλανήτη, κατοίκησαν οι ανθρωπόσαυροι, όχι με την έννοια την ανθρωπολογική, αλλά με την έννοια την ηθική. Αλοίμονό μας εάν νικήσουν οι ανθρωπόσαυροι τους άλλους, τους ηθικούς και εκείνους που ακολουθούν το δρόμο της αγιότητας, της καθαρότητας, της αδελφότητας, της αγάπης, το δρόμο του εσφαγμένου αρνίου.

Μέχρι σήμερα νικούν εκείνοι, στα πρόσωπα του Καίσαρα, του Ναπολέοντα, του Χίτλερ, του Στάλιν και όλων εκείνων τους οποίους γνωρίζουμε στον καθ' ημέραν βίο. Όσοι ακολουθούν το φασισμό, το σταλινισμό, είναι ανθρωπόσαυροι. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και άνθρωποι που έχουν καρδιά, που αγαπούν, που θυσιάζονται, που είναι οπλισμένοι με πνευματικότητα, έστω και αν δεν την φωνάζουν. Θα πρέπει να απορρίψουμε τους ανθρωπόσαυρους, σε όλα τα επίπεδα και θα πρέπει να καταλάβουμε ότι πνευματική ζωή και πνευματικός οπλισμός σημαίνει πόλεμο, αλλά και ταπείνωση και σιωπή.

Είμαστε σε κατάσταση μάχης και πολέμου. Ο Ηράκλειτος έλεγε: «πόλεμος πάντων πατήρ», γι' αυτό αν ανοίξετε τη Βίβλο, είναι γεμάτη πολέμους, με αποκορύφωμα την Αποκάλυψη του Ιωάννου, όπου βλέπετε την σύγκρουση των δυνάμεων του φωτός, με τις δυνάμεις του σκότους. Είμαστε σε κατάσταση μάχης και όπως λέει ο Ελύτης: «ο καθείς και τα όπλα του». Εμείς δεν έχουμε όπλα τα ναρκωτικά. Εμείς έχουμε όπλα τη γνώση και την αγάπη, και είμαστε έτοιμοι να διαθέσουμε χρόνο και ενέργεια, προκειμένου να σωθούν κάποιοι αδελφοί μας. Αν δεν αλλάξει στάση όλο το κοινωνικό σύνολο και αν δεν αναλάβουμε πρωτοβουλίες, δεν ξέρω οι επόμενες γενεές τι τερατώδη πράγματα θα αντιμετωπίσουν. Κινδυνεύουμε. Οι κίνδυνοι είναι μεγάλοι. Μέσα όμως από τα προβλήματα και τις δυσκολίες, μέσα από τις απειλές, ο άνθρωπος μπορεί να επιστρατεύσει όλες τις δυνάμεις και μπορεί να ανέβει. Είναι η άσκησή μας και η ασκητική μας και εδώ βλέ-

πεις ποιος άνθρωπος διαθέτει καρδιά και νου, τα οποία προσφέρει εις διακονίαν του αδελφού του. Βλέπεις ποιος είναι ο εγωιστής, ο φίλαυτος, ο εγωκεντρικός, ο ιδιοτελής, ο οποίος χρησιμοποιεί τους αδελφούς του, προκειμένου να αυξήσει το βαλάντιό του. Και ποιος ακολουθεί την οδό της αγάπης και της ηθικής τελείωσης, την αναστάσιμη οδό της απελευθέρωσης και της ελευθερίας.

Σήμερα, είμαστε στη σύγκρουση του υλισμού με την πνευματικότητα και θα πρέπει να νικήσει η πνευματικότητα στο πρόσωπο του φωτός και της γνώσης, στο πρόσωπο των ανθρώπων που εκφράζουν την αγάπη, την αυταπάρνηση και είναι έτοιμοι να διακονήσουν και να μαρτυρήσουν την αλήθεια, έχοντας υπαρξιακή αντιμετώπιση της ζωής. Βλέπουμε τη φύση να μας εκδικείται. Βλέπουμε τι γίνεται στις οικογένειες. Μπορεί να υπάρξει τίποτε το σοβαρό έξω από την ιερότητα των σχέσεων; Όλα στο σύμπαν είναι σχέσεις. Εάν χαθεί η ιερότητα στη σχέση άνδρα και γυναίκας, στη σχέση γονέων και παιδιών, στο επάγγελμα, στην παιδεία, όλα κινδυνεύουν. Δυστυχώς η αποίερωση οδήγησε στο κενό το ανθρώπινο γένος και το σύστημα, το οποίο κυβερνά τον κόσμο. Στις μέρες μας θα μας οδηγήσει ακόμη πιο κάτω και πολύ πιο βαθιά μέσα στην κόλαση. Η έξοδος από αυτή την δαιμονική κατάσταση είναι η εύρεση και η βίωση αξιών και αρχών, η εύρεση και η βίωση του ηθικού δέοντος, η νίκη του είναι επί του έχειν.

Προτείνουμε τρεις λύσεις, για να συγκεκριαλιώσουμε τα λεχθέντα:

α) Προσανατολισμός προς το ιερό και τον ανώτερο, το θείο κόσμο της ομορφιάς, της δικαιοσύνης και της αγαθότητας. Μόνο η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο, μας είπε ο Ντσοτογιέφσκι. Έξω από το ιερό βασιλεύει το κενό και η σύμβαση.

β) Διάλογο με τα μεγάλα πνεύματα της Ιστορίας, του Λόγου και του Πολιτισμού. Τα πνεύματα αυτά έθεσαν τα μεγάλα ερωτήματα του βίου και της σκέψης και μας καθοδηγούν στην εύρεση της αληθείας. Μας βγάζουν έξω από τη φλυαρία και τα ψέματα.

γ) Αντί του ναζιστικού περιστρόφου αντιτάσσουμε τον Πολιτισμό, την Τέχνη, την Επιστήμη, το στοχασμό, την Ηθική. Αυτό μας δίδαξε ο άνθρωπος απάντων υπέρτερος, ο Αθηναίος δάσκαλος Σωκράτης, ο πατέρας του ηθικού λόγου και των αιώνιων αξιών. ■